

Nesten op het Kiel

Jack van der Leden

Nestgevoelens zijn intense en warme gevoelens. Ze staan voor geborgenheid, saamhorigheid, veiligheid. Iedereen kent ze en koestert ze, in meer of mindere mate. Vandaar misschien de overweldigende belangstelling van de inwoners van het Kiel, een multiculturele wijk in Antwerpen, toen hun in het begin van 2008 werd gevraagd na te denken over nestgevoelens en hun associaties bij nesten. Het doel was gezamenlijk te komen tot een kunstwerk. Beeldtaal en sociale cohesie stonden daarbij centraal. Met deze oproep was het sociaal-artistieke project 'Nesten op het Kiel' een feit.

Het project 'Nesten' staat te boek als het paradepaardje van het omvangrijke, driejarige initiatief 'Bij-buurten op het Kiel'. Onder deze verzamelnaam vielen tal van activiteiten die bedoeld waren om bewoners van het Kiel en het belendende openluchtmuseum beeldenpark Middelheim met elkaar in contact te brengen.

Het idee voor 'Bij-buurten' stamt uit 2005 en was afkomstig van het Middelheimmuseum. Bijna tweehonderdduizend mensen bezoeken jaarlijks de collectie, maar deze groep is geen spiegel van de directe omgeving. Het museum beoogde evenwel ook 'minder cultuur-competente' buurtbewoners met moderne en hedendaagse beeldhouwkunst te boeien. Bemiddelaar zijn tussen beeld en publiek door intensieve samenwerking aan te gaan met de buurtbewoners, dat was wat het museum wilde, vanuit de overtuiging dat kunst een toegevoegde waarde kan hebben in het leven van mensen. Officiële doelstellingen waren het stimuleren van de sociale cohesie in de wijk, van de samenwerking tussen de plaatselijke socioculturele verenigingen en stedelijke diensten en het bevorderen van kunst- en cultuurparticipatie van de buurtbewoners. Kernwoorden waren ontmoeting en samenwerking van mensen en kunstenaars.

Terug naar Nesten op het Kiel. Het museum, Samenlevingsopbouw Kiel, de kunsteducatieve organisatie DeVeerman en Cultureel Ontmoetingscentrum Nova droegen gezamenlijk zorg voor een scala aan verschillende projectonderdelen. In reactie op de associatieoproep aan de bewoners van het Kiel voltrok zich gedurende een paar maanden een intensief denk- en doeproces. Het verzoek leidde ertoe dat velen van hen de natuur introkken op zoek naar verlaten vogel-nesten. Anderen vervaardigden hun eigen nesten of richtten de nestkastjes die ze van de organisatie kregen zelf in. De resultaten werden tentoongesteld in het cultureel centrum en in de gebouwen van deelnemende verenigingen. Een speciale wandelroute op het Kiel maakte een verbinding tussen de geproduceerde nesten. Verder werd buurtbewoners en scholieren een specifiek kunsteducatief programma aangeboden rond de thema's nesten, wonen en architectuur. In het museum was een speciaal voor de gelegenheid gemaakt 'Nest-werk'

Jack van der Ledenis redacteur van *Boekman*

van kunstenaar Andreas Hetfeld te bezichtigen: een hoogglans gepolijst metalen ei, met een fotoreeks van oude mensen die in foetushouding in het ei liggen. Ook was een mobiele bibliotheek ingericht met boeken over boomhutten en voorbeelden van vreemde vogelnesten en kon men een schrijfcursus 'Liefdevolle nestverhalen' volgen. Kortom, het aanbod was zeer divers.

Organisch kunstwerk

Hoogtepunt echter was letterlijk en figuurlijk de verrijzenis van een enorm, organisch nest. Zes weken lang hadden meer dan duizend buurtbewoners mee helpen bouwen aan het groeiende kunstwerk. Het object had een diameter van maar liefst 9 meter en een hoogte van 4,5 meter en bevond zich op een grasveld op het Kiel, tussen de Braemblokken (genoemd naar de sociale huurflats van architect Renaat Braem). De basis bestond uit levende wilgentakken, verankerd met hun wortels in de grond, geconstrueerd door de kunstenaars Andrea Hetfeld en Suus Baltussen. Zij hadden ervaring met soortgelijke interactieve organische bouwsels, maar voor de Kielenaren was het een primeur. Na afloop van de bouwwerkzaamheden was er in april 2008 een groot buurtfeest op het Kiel.

Het Middelheimmuseum had de keuze voor een kunstwerk in de wijk gemaakt in samenwerking met de werkgroep Beeld in de Stad (BidS). Deze werkgroep adviseert onder leiding van het museum de gemeente over kunst in de openbare ruimte. Het bouwwerk stond symbool voor de multiculturele samenleving. Volgens de organisatie is een van de eigenschappen van dit interactieve kunstproject 'dat het de kracht en daarmee de kans bezit de meest uiteenlopende culturen op een natuurlijke manier met elkaar te verbinden'. Feit is dat de samenwerking tussen bewoners onderling en tussen bewoners en de kunstenaars leidde tot meetbare sociale effecten. De gezamenlijk verrichte inspanningen bleken gevoelens van saamhorigheid en veiligheid op te leveren.

De deelnemers voelden zich thuis in en rond het nest. Ze hadden het nestgevoel hervonden.

Na afloop van het project verscheen een publicatie waarin theoretische achtergronden, het ontstaan en de bevindingen hun neerslag vonden, waaronder ook praktische informatie over de financiën en de planning.

Samenlevingsopbouw Kiel ziet erop toe dat daartoe benoemde Peters en Meters, vrijwilligers uit de buurt, het alsmar groeiende Nest onderhouden, zwerfafval verwijderen en tijdig snoeien. Het voorstel van het Middelheimmuseum in oktober 2009 om het object te vervangen door iets anders werd door de bewoners afgewezen. Zij wilden dat het Nest werd gerestaureerd. Aldus geschiedde. Bovendien blijken Kielenaren het museum te hebben gevonden, en andersom.